

„Szükségletek és személyiség”

(Pszichológia előadás)

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Az előadás tematikája:

1. A pszichológia fogalma, vizsgáló módszerei
2. Szükségletek, önmegvalósítás, önmegvalósító személy
3. A személyiség fogalma, személyiségelméletek (vonáselméletek, temperamentum)
4. Megismerő folyamatok
5. Önismeret, önértékelés
6. Egészséges és átlagtól eltérő személyiség

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

**Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése**

A pszichológia..... Nos.....(?)

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001
Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése

1. A pszichológia fogalma, vizsgáló módszerei

- A pszichológia a lelki jelenségek, ill. az emberi viselkedés megismerésével foglalkozó tudomány.
- A pszichológia interdiszciplinális tudomány: egyes tudományterületek – *pl.: filozófia, nyelvészet, élettan stb.*- eredményeinek, modelljeinek, fogalmainak „összekapcsolása” jellemzi.
- Empirikus tudomány

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése

1.1. Vizsgáló módszerek módszerek a pszichológiában: leíró módszerek

- Már létező jelenségeket ismertetnek, nem keres ok-okozati összefüggéseket. A leíró módszerek alkalmazása esetén vizsgálatról beszélünk; a résztvevők: a vizsgálati személy (vsz.), és vizsgálat vezető (vv.)
- a kutatás céljától függően a következő vizsgálati tervek készülhetnek: keresztmetszeti, egymást követő független mintás, és longitudinális terv
- Típusai:
 1. A megfigyelés: közvetlen megfigyelés, természetes megfigyelés, strukturált megfigyelés
 2. Esettanulmány: retrospektív, longitudinális
 3. Felmérés: már létező, ún. archív adatokkal dolgozó felmérés, kérdőíves felmérés

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

1.2. Vizsgáló módszerek módszerek a pszichológiában: kísérleti módszerek

- a kísérlet a viselkedés okaira vonatkozó hipotéziseket tesztelő módszer
- az oki tényezőt (független változó) célzottan és szisztematikusan változtatjuk, míg a viselkedés (függő változó) más befolyásoló tényezőit kizárjuk. Végül mérjük és összehasonlítjuk a független változó hatásait

1.3. Vizsgáló módszerek a diagnosztikai munkában:

- Kérdőívek
- Tesztek

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése

1.4. Nézőpontok a pszichológiában

1. Pszichoanalitikus nézőpont
2. Behaviorista nézőpont
3. Kognitív nézőpont
4. Fenomenológiai nézőpont
5. Biológiai nézőpont

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

**Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése**

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

1.5. A pszichológia területei

Elméleti pszichológia	Alkalmazott pszichológia
Pszichofiziológia	Klinikai pszichológia
Biológiai pszichológia	Egészségpszichológia
Általános pszichológia	Munka- és szervezetszichológia
Fejlődépszichológia	Sportpszichológia
Szociálpszichológia	Reklámpszichológia
A személyiségpszichológia	Művészetpszichológia
	Gazdaság-pszichológia
	Kriminál-pszichológia stb.

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

2. A szükségletekről

- Szükséglet (általában): olyan belső állapot, ami valaminek a hiányát jelzi, olyan tényezőnek, ami a kielégítő állapothoz szükséges lenne
- Murray meghatározásban: olyan belső irányító erő, amely a környezet tárgyaira vagy a helyzetre adott válaszainkat határozza meg
- Típusai:
 - elsődleges/zsigeri szükségletek
 - másodlagos/pszichogén szükségletek

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése

(forrás: Személyiségpszichológia
- C.S. Carver; M.F. Scheier)

A pszichológiai szükségletek Murray-féle listája (Murray – 1938 – nyomán)

Témakör	Szükséglet	Jellemző viselkedés
Ambíció	Teljesítmény Elismerés Feltűnéskeltés	Akadályok legyőzése Teljesítmények leírása Mások rémisztése és megbotránkoztatása
Élettelen tárgyakhoz való kötődés	Birtoklás Fenntartás Rend Tartalékolás Alkotás	Javak szerzése Tulajdonok állagának megóvása A dolgok tisztán és rendben tartása Tárgyak felhalmozása Építés
A státus védelme	Sérthetelenség Rejtőzködés Védekezés Ellenszegülés	A jó hírnév megőrzése Hátrányos helyzet vagy kudarc takargatása Magyarázat vagy bocsánatkérés Visszavágás támadás esetén
Hatalom	Dominancia Alkalmazkodás Autonómia Hasonulás Ellenkezés Agresszió Megalázkodás Szégyen elkerülése	Mások irányítása Együttműködés vagy engedelmesség Szembenállás a hatalommal Együttérés másokkal Ellenzéki pozíció felvétele Támadás vagy lekicsinylés Bocsánatkérés vagy vallomás A megalázó érzések elfojtása
Embentársi érzelmek	Affiliáció Elutasítás Gondozás Támaszkeresés Játék	Társas időtöltés Mások letorkolása Gondoskodás másokról Segítség elfogadása Társas szórakozás keresése
Információcsere	Megismerés Oktatás	Kérdezgetés Információ nyújtása másoknak

A vastag betűvel jelölt szükségletek váltották ki leginkább a kutatók érdeklődését

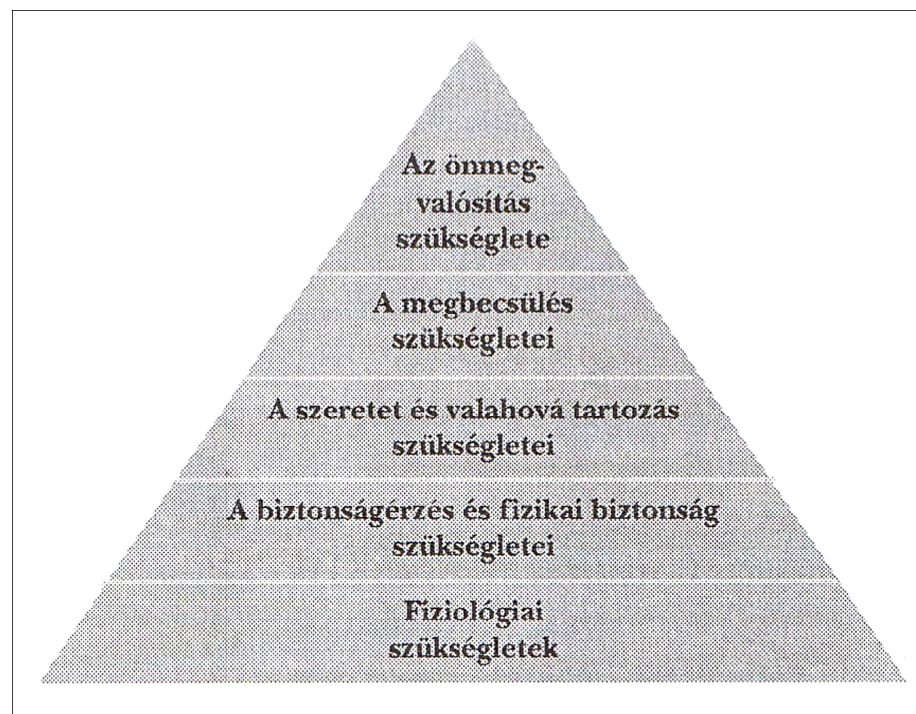
TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

**Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése**

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

A Maslow - féle szükségleti hierarchia

(forrás: Személyiségpszichológia - C.S. Carver; M.F. Scheier)

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Az önmegvalósító személyek jellemzői (Maslow – 1968 – alapján)

Az önmegvalósító személyek ...

hatékonyan és pontosan észlelik a valóságot;
elfogadóak önmagukkal, más emberekkel és a természettel kapcsolatban;
spontánok gondolataikban és érzelmeikben, természetesek és mesterkéletlenek;
problémaközpontúak, az örök filozófiai kérdések foglalkoztatják őket;
függetlenek és autonómak, ha szükségleteik kielégítéséről van szó;
állandóan készek a hétköznapi események friss látásmódjára;
gyakran tapasztalják az „óceánérzést”, a természettel való egység érzését, ami túllép időn és téren;
az egész emberiséggel azonosulnak – demokratikusak és tisztelnek másokat;
mély kapcsolatokat létesítenek, de csak néhány emberrel;
a tevékenységek folyamatát önmagáért méltányolják;
humorérzékük filozofikus, gondolatgazdag és nem ellenséges tartalmú;
kreativitásuk és találékonyságuk gyermeki és friss;
belső függetlenségüket őrzik attól a kultúrától, melyben élnek;
elég erősek, függetlenek és saját meglátásaik által irányítottak ahhoz,
hogy néha szeszélyesnek, indulatosnak, sőt akár könnyörtelennek is tűnjenek

(forrás: Személyiségpszichológia - C.S. Carver; M.F. Scheier)

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

**Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése**

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

3. A személyiség fogalma, személyiségelméletek (vonáselméletek, temperamentum)

- A személyiség fogalma: „ a személyiség - a személyen belüli – pszichofizikai rendszerek olyan dinamikus szerveződése, amely az egyén jellegzetes viselkedés-, gondolat-, és érzésmintáit hozza létre.” (forrás: Személyiségpszichológia - C.S. Carver; M.F. Scheier)
- A személyiségelméletek: a személyiség szerkezetével, működésével foglalkozó elképzelések

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

**Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése**

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

3.2. A személyiség fogalma, személyiségelméletek (vonáselméletek, temperamentum)

2.1 Diszpozicionális elméletek:

A szem. összetevői olyan belső, stabil tulajdonságok (diszpozíciók), amelyek keresztmetszeteként a személyiség leírható.

Diszpozíciók: vonások, szükségletek, motívumok

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése

A Cattell-féle személyiségelemzésben feltárt 16 faktor az egyes vonásdimenziókon magas és alacsony pontértéket elérők jellemző tulajdonságaival meghatározva. Az egyes faktorokat az általuk magyarázott variancia mértékének sorrendjében soroltuk fel. Az itt szereplő elnevezések az egyes faktorok tartalmát legjobban megközelítő, s jelenleg is használt nyelvi kifejezések magyar fordításai. (Copyright, 1993, Institute for Personality and Ability Testing, Inc., Champaign, IL 61824-1188. Engedéllyel közölve.)

1. Tartózkodó	–	Szívélyes
2. Konkrét gondolkodású	–	Absztrakt gondolkodású
3. Túlérzékeny	–	Érzelmileg stabil
4. Önálávető	–	Uralkodó
5. Komoly	–	Eleven
6. Szabályok alól kibúvó	–	Szabálykövető
7. Félénk	–	Bátor
8. Számító, haszonelvű	–	Érzelmi beállítottságú
9. Bizalomteli	–	Gyanakvó
10. Praktikus	–	Fantáziadús
11. Egyenes	–	Titkolózó
12. Magabiztos	–	Aggódó
13. Hagyományszerető	–	Kísérletező kedvű
14. Csoportember	–	Önálló
15. Hibatűrő	–	Perfekcionista
16. Nyugodt	–	Feszült

(forrás: Személyiségpszichológia - C.S. Carver; M.F. Scheier)

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

**Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése**

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

A két fő személyiségdimenzió alapján elkülöníthető négy személyiségkategoría, s az ezekbe sorolható legjellemzőbb vonások Eysenck javaslata szerint. A négy kategóriát az introverzió-extraverzió, valamint az érzelmi stabilitás-labilitás dimenzió magas, illetve alacsony értékeinek kombinációja hozza létre (Eysenck – 1975 – nyomán)

	Érzelmileg kiegyensúlyozatlan	Érzelmileg kiegyensúlyozott
Intravertált csendes pesszimista emberkerülő megfontolt merev szeszélyes szorongó tartózkodó	Melankolikus	Flegmatikus passzív gondos komoly békés megfontolt megbízható kiegyensúlyozott nyugodt
Extravertált aktív optimista impulzív változékony izgulékony agresszív nyugtalan sértődékeny	Kolerikus	Szangvinikus szociábilis társaságkedvelő bőbeszédű készséges könnyed élénk gondtalan vezető

(forrás: Személyiségpszichológia - C.S. Carver; M.F. Scheier)

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
 képviselői hálózat és
 civil jogvédő munka fejlesztése

A projekt az Európai Unió támogatásával,
 az Európai Szociális Alap
 társfinanszírozásával valósul meg.

A „Nagy Ötök” (Big Five):

A személyiség alapidimenziói:

1. Extraverzió
2. Barátságosság
3. Lelkiismeretesség
4. Emocionalitás
5. Intellektus

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

3.2 Biológiai megközelítések:

3.2.1. Az emberi viselkedés genetikai meghatározottságú: a személyiségdiszpozíciók öröklődnek

- Temperamentum (Sheldon): testalkati típussal együtt járó, öröklődő diszpozíciók
 - viszcerotónia: nyugalom, türelem, szociabilitás stb.
 - szomatotónia: bátorság, rámenősség, aktivitás stb.
 - cerebrotónia: túlérzékeny, aggályos, befelé forduló stb.

3.2.2. Az emberi viselkedés meghatározó momentumai az evolúció termékei

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése

3.3. Pszichoanalitikus elméletek:

- A viselkedést tudattalan folyamatok, versengő szükségletek (szexuális/ életösztön; halálösztön stb.) alakítják

- Freud:

topografikus modell – tudatos, tudatelőttés, tudattalan

Strukturális modell – én, felettesén, ösztönén

3.4. Neoanalitikus elméletek:

- Jobban hangsúlyozzák az Én szerepét; kevésbé hangsúlyozzák a szexuálisösztön, ill. a tudattalan folyamatok szerepét;

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése

3.5. Tanuláselméleti megközelítés:

- Az emberi viselkedést tanulási folyamatok határozzák meg
- Klasszikus kondicionálás – ingerek társítása; instrumentális kondicionálás – aktív cselekvésen alapuló tanulás, jutalom/büntetés hatása a viselkedésre, viselkedésformálás és megerősítési tervek

3.6. Fenomenológiai megközelítések:

Az ember szubjektív tapasztalatai meghatározóak

Az ember alapvetően egy önmagát tökéletesítő lény

Pozitív emberkép

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése

3.7. Kognitív megközelítések:

- A hangsúly a gondolkodáson, az információfeldolgozáson, a döntéshozatali folyamatokon, ill. a célorientált viselkedésen van
- Az ember, mint „számítógép”

4. A megismerő folyamatok

- Az egyén a *megismerő folyamatokon* keresztül lép interakcióba (!) környezetével (fizikai környezet, társas környezet):
 - *Észlelés*
 - *Figyelem*
 - *Tanulás*
 - *Emlékezet*
 - *Nyelv*
 - *Gondolkodás*
- A megismerő folyamatok nem objektív események, áthatja őket az egyén „belső világa”, tapasztalatai, érzelmei, személyes nézőpontja. (!)

5. Önismeret, önértékelés

- én-fogalom: „a személyes jellemzőkről alkotott egyéni meggyőződések összessége”
(forrás: Szociálpszichológia - E. R. Smith; D.M Mackie)
- ideális-énkép: azon jellemzők összessége, amellyel rendelkezni szeretnénk
- aktuális-énkép: azon jellemzők összessége, amellyel úgy gondoljuk, hogy jelen pillanatban rendelkezünk
- az önértékelés: milyennek látom önmagam, mekkora az összhang (kongruencia) az ideális és az aktuális énkép között?
- az önmegvalósítás a kongruencia irányába hat
- inkongruencia: nagy távolság az ideális és az aktuális énkép között; olyan tapasztalat, ami nem felel meg énképünknek

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése

- Elhárítások: tapasztalatok torzításai – a fenyegető tapasztalat tudatosulásának megakadályozása
- Önbecsülés fenntartása, növeléséhez olyan eseménynek kell történnie:
 - A) amit magunknak tulajdonítunk
 - B) jó vagy rossz következménnyel kell járnia önbecsülésünk szempontjából

6. Egészséges és átlagtól eltérő személyiség

Az egészséges, személy jellemzői: (Pszichodiagnosztikai Vademecum; szerk.:
Dr. Szakács Ferenc)

1. Általános alkalmazkodó képesség
2. Örömképesség
3. Kompetens interperszonális viselkedés
4. Megfelelő intellektuális képességek
5. Érzelmi és motivációs kontroll
6. Szociális attitűdök: önzetlenség, aggodalom, bizalmasság, képes intim kapcsolatok kialakítására
7. Produktivitás
8. Autonómia: érzelmi függetlenség, önbizalom, tárgyilagosság
9. Integráltság
10. Kedvező énkép

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

**Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése**

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Irodalom:

1. Patopszichológiai Vademecum (1988) – Szerk.. Szakács Ferenc – Tankönyvkiadó, Budapest
2. Pszichológiai Alapismeretek (2006) – Szerk.: Oláh Attila - Bölcsész Konzorcium HEFOP Iroda; budapest
3. Személyiségpszichológia (2001) - C.S. Carver; M.F. Scheier – Osiris Kiadó; Budapest
4. Szociálpszichológia (2004) – E.R. Smith; D.M. Mackie – Osiris Kiadó; Budapest

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001

Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése

Köszönöm a figyelmet!

Készítette: Osváth Katalin *(tanácsadó szakpszichológus)*

TÁMOP-5.5.7.-08/1-2008-0001
Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi
képviselői hálózat és
civil jogvédő munka fejlesztése